

Bálint Sándor életrajzához

LEVELEK HAGYATÉKÁBÓL (1929—1943)

Bálint Sándor hagyatékának földolgozása még nem fejeződött be, összetételéről így — egyes részleteit, pl. már földolgozott könyvtárát nem számítva — csak hozzávetőleges képünk van. Levelezése tehát rejthet még egy-egy meglepetést, érdekesebb „leletet”, első áttekintése azonban már lehetővé teszi arányainak s főbb jellegzetességeinek fölmérését. 1945 utáni részének teljes, vagy akárcsak reprezentatív igényű közlése persze egyelőre még célszerűtlen volna. A hagyaték ez időből való leveleinek írói még jórészt élnek, a bennük megfogalmazódó kérdések pedig többnyire lezáratlanok, vagy — emberi tartalmaik miatt — nem a nyilvánosság érdekkörébe tartoznak. Az 1945 előtt keletkezett levelek azonban már lezárt történeti szakasz dokumentumai, amelyek mind Bálint Sándor pályájának első nagy szakaszára, mind a korszak magyar művelődéstörténetére vonatkozóan hasznos források. Az alábbiakban ezért ebből az 1945 előtti levéltermésből adunk közre félszáz valamilyen szempontból fontos vagy jellegzetes darabot.

A közlésre kerülő levelek természetesen mennyiségileg csak kis hányadát képezik az egésznek, de — talán állíthatjuk — így is reprezentálják a fiatal tudós pályakezdésének és kibontakozásának életrajzi és művelődéstörténeti hátterét s föltételeit. Azok a mesterek, kollégák és barátok, akik valamilyen szempontból érdemi szerepet játszottak életében s pályája alakulásában, megjelennek e közlésben — Imre Sándortól Szekfű Gyuláig s Ortutayig. S életútjának főbb eseményei, szellemi kapcsolatainak fontosabb szálai is láthatóvá válnak. A közlést csak egy levelezéstömb hiánya csonkítja: Móricz Zsigmond Bálint Sándorhoz írott tucatnyi levele. Ez az anyag azonban már megjelent (maga a címzett közölte Móricz halála után, még a Délvidéki Szemlében), s Móricz levelezésének készülő kötetében újra meg fog jelenni. A rendelkezésünkre álló terjedelmet tehát célszerűbb eddig ismeretlen dokumentumokkal kitölteni. Illusztrációként azonban — hasonmásban — hozzáférhetővé tesszük Móricz egy-két levelét: Bálint Sándornak a Rózsa Sándor-regény létrejöttében játszott szerepe oly jellegzetes rá nézve s tevékenysége egyik szegmentumát oly lényegi módon jelzi, hogy szó nélkül nem lehet hagyni.

A levelekből egyébként kirajzolódik álláskeresése, az őt elindító mesterek (Imre Sándor, Solymossy Sándor) útegyengető segítsége, barátainak, szellemi környezetének (Berczelitől Buday Györgyön át Bibó Istvánig s Muhoray Elemérig) hozzá való viszonya, a szellemi élet különböző területeihez való kapcsolódása. S jelzészerűen bár, de láthatóvá válik kulturálisan telített nemes katolicizmusa is, amelynek ismerete nélkül egyénisége nem értelmezhető helyesen.

Külön tétele ennek a dokumentációnak Ortutay Gyula legtöbb levele, amelyek Ortutay pályája és a magyar néprajztudomány szempontjából egyaránt érdekesek.

A levelek értelmezése és a Bálint-pályaképbe való beillesztése természetesen nem e kis bevezető feladata. De annyit itt is lehet (s talán el is kell mondani), hogy — mint a levelek tanúsítják — Bálint Sándor olyanokkal is kapcsolatot, olykor egészen jó kapcsolatot tartott, akikről utolsó éveinek tanúi sem igen tudtak, s akik — pusztá létükkel — tájékozódásainak eddig rejtve maradt területeire is rávilágítanak (pl. Sárközi György, Szabolcsi Bence, Török Erzsébet vagy Muhoray Elemér).

A levelek a Móra Ferenc Múzeum Bálint Sándor-gyűjteményében található. Közzétételük engedélyezéséért Bálint Pétert illeti köszönet.

LENGYEL ANDRÁS

1. Imre Sándor, Kecskemét, 1929. jún. 19.

Kecskemét, Ref. Tnőképzdönt.

1929. VI. 19.

Kedves Doktor Úr! 15.-i levele tegnap ért hozzám. Tegnap lehetetlen volt, ma azonban írok az ügyben két levelet, egyik[et] Bpestre Bartók profnak, a másikat a Vkm-ba egy ismerősömmnek. A döntő azonban Kornis államt.; neki nem írhatok. Ezt nagyon sajnálom, de lehetetlennek érzem és ítélem. — Tanácsot adni nem igen tudok. De ebben a pillanatban az jut eszembe: nem volt-e Doktor Úr hallgatója Hornyánszky prof-nak? (Bpest IX., Ráday u. 30.)? Ha igen, írjon neki, mondja, hogy én adtam ezt a tanácsot és röviden tudatva, hogy kérte a szegedi reálisk-nál való alkalmazását, kérje meg, hogy mint volt hallgatóját ajánlja K. Gy. át. Úrnak. +

Azonban: ismerve a VKM-et, azt ajánlom, adjon be új kérvényt, ebben hivatkozzék a régre is, meg arra, hogy azóta is állandóan járt az egyetemi előadásokra, szemináriumba, tanárk. int. órákra s tanított itt, meg itt stb. Ezt a kérést mielőbb küldje fel, vagy átutazva Bpesten adja be, az iktatóban, ekkor meg tudja a számát is. Kaufmann főigh. úr támogatását is kérje újból.

Minden jót, sikert kíván

igaz barátja

Imre Sándor

+ Ha ott van még Zolnai prof, őt is megkérhetné; talán meg is tenné.

Autográf. Zárt levelezőlapon.

A levél írója, Imre Sándor (1877—1945) tanára és támogatója volt Bálint Sándornak. A szegedi egyetem pedagógiai tanszékének elfoglalása (1925) előtt, 1919 és 22 közt (névlegesen 1924-ig) vallás- és közoktatásügyi minisztériumi államtitkár volt. Szegedről való távozása után pedig 1934 júliusától a budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem pedagógiai tanszékének vezetője. Munkásságáról: Hecks Agnes: Imre Sándor művelődéspolitikai rendszere. Bp. 1969.

Írok az ügyben: Bálint Sándor állás nélkül volt ekkor, a szegedi Áll. Baross Gábor Reáliskolába szeretett volna elhelyezkedni. — Bartók prof: Bartók György (1882—1970), 1921 és 1940 közt a szegedi egyetem filozófia professzora. — Vkm: Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium. — Kornis államt.: Kornis Gyula (1885—1958), filozófus, egyetemi tanár, 1927 és 1931 közt a VKM államtitkára, utóbb is befolyásos politikus. Imrét Kornistól politikai, világszemléleti ellentétek választották el. — Hornyánszky prof: Hornyánszky Gyula (1869—1933) ókortörténész, 1921 és 1925 közt szegedi professzor, Bálint Sándort is tanította. — K. Gy. át.: Kornis Gyula. — Kaufmann főigh. úr: Kauffman György (1875—19?) tankerületi főigazgatóhelyettes, majd főigazgató; korábban a Klauzál Gábor reálgymnázium igazgatója. — Zolnai prof: Zolnai Béla (1890—1969), 1925 és 1940 közt a szegedi egyetem Francia Filológiai Intézetének professzora, utóbb kolozsvári egyetemi tanár. Stilisztikai és francia irodalomtörténeti dolgozatai jelentősek. L. még a 47. és 50. sz. leveleket.

2. Buday György, Szeged, 1930. szept. 10.

Sándor Lelkem,

ma értesültem arról, hogy a reáliskolában nagyon keresték Magát, mert — mint hallottam, közvetve — valaminő módot találtak arra, hogy tanári funkciót tölthessen be. Részleteket nem tudok, de nagyon kérem, hogy holnap, tehát csütörtökön délelőtt feltétlenül keresse fel Fírbás igazgató urat. Én Bannertől hallottam a dologról.

Szeretettel öleli és Magával együtt reménykedik — barátja.

Szeged, 1930. szept. 10.

By. György

Gépelte, autográf aláírással. Az Egyetemi Bethlen Gábor Kör Szeged levelezőlapján.

A levél írója Buday György (sz. 1907) fametszőművész, ekkor szegedi joghallgató s a Bethlen Gábor Kör elnöke. A Szegedi Fiatalok mozgalmának létrehozójaként és vezetőjeként Bálint Sándorral is baráti kapcsolatban állt. Szegedi pályaszakaszáról: Lengyel András: Buday György és Szeged. Csongrád megyei Hírlap, 1981. nov. 15.

Firbás igazgató úr: Firbás Oszkár (1894—1958), ekkor az Áll. Baross Gábor reáliskola igazgatója. Bálint Sándor nyilván itt akart elhelyezkedni. — *Banner:* Banner János (1888—1971) régész, etnográfus, 1922-től a néprajz magántanár a szegedi egyetemen, 1924-től a Régiségtudományi Tanszék adjunktusa s mint ilyen, Buday Árpád professzornak, György édesapjának beosztottja.

3. Szőke Mihály, Szeged, 1931. jún. 17.

Kedves Sándor! Végre sikerült megbeszélnem az egész ügyedet Szegzárdy tanár úrral. Keresd fel őt, Sándor, akár az iskolában, akár lakásán. A párhuzamos osztályokat megnyitják — úgy, hogy jó lenne, ha azonnal hozzáfognál, hogy föltétlenül sikerüljön. Szegzárdy július 1-én vagy 2-án már elmegy Szegedről a családjával. Szervusz, kedves Sanyi! VI. 17. Mihály.

Autográf. Képeslapon, amely a szegedi „Kultúrpalota” (ma: múzeum) épületét ábrázolja.

A levél írója Szőke Mihály (1897—1956) könyvtáros, utóbb a Somogyi-könyvtár igazgatója. Móra Ferenc mellett szerepe legalábbis kétes, de — úgy látszik — voltak pozitív gesztusai is.

egész ügyedet: Bálint Sándornak még ekkor, évekkel végzése után sem volt állása; ekkor, mint a levélből sejthető, a Klauzál Gábor Gimnáziumban szeretett volna tanár állást kapni. — *Szegzárdy tanár úr:* Szegzárdy József, a szegedi Klauzál Gábor Gimnázium német-tanára.

4. Bibó István, Grác, 1931. aug. 3.

Kedves tanár Urat a viszontlátásig sok szeretettel üdvözli búcsúzás nélkül megszökött hűtlén kollégája

ifj. Bibó István

Autográf. Képeslapon, amely gráci városrészletet ábrázol.

A levél írója Bibó István (1911—1979), a szegedi Egyetemi Könyvtár azonos nevű igazgatójának fia, joghallgató (1929—33), utóbb jogbölcseletből a szegedi egyetemen magántanár (1940), majd a politika professzora (1945—50), akadémiai levelezőtag, a huszadik századi magyar politológiai esszé egyik legnagyobb mestere. Bálint Sándor is, Bibó István is a Szegedi Fiatalok mozgalmának „kültagja”, rokonszenvező támogatója volt, kapcsolatuk talán innen származtatható.

5. Solymossy Sándor, Budapest, 1932. jún. 29.

Bpest, 1932. VI. 29.

Kedves Öcsém!

Schwartz Elemérnek szoltam, a kért címet megírja Önnek az egyetemre. — Lenne szíves elfáradni Dr. Németh Sándorhoz, a Gazdasági Hivatal vezetőjéhez és kérje meg nevében, hogy amint ígérte, a hátralékos 700 P. számlák részben való kiegyenlítésére 200 P-t belőle rendelkezésemre bocsát, ennek kiutalását és pesti címemre (VII. Mexikói út 52. II.) való elküldését kérem tőle. — Itt mellékelten küldök különféle bibliographiai cédulákat, Amik a „garabonciás diák”-ra vonatkoznak, azok Holló hallgatónak adandók át azzal, hogy ezek magyar adalékok lévén, először ezeket cédulázza ki magának s állapítsa meg belőle a magyar

alak jellegét. A hozzátartozó egyéb külföldi adalékokra összel kerülhet sor. — A többi cédula és kézirat „Lenore” jelzéssel Benkő Lászlónak lesz kézbesítendő, ugyancsak azzal az utasítással, hogy előbb az ott jelzett, 8 rendbeli magyar varianst vegye át, állítson belőle össze motívumok szerinti áttekintést az ismert módszer szerint. Magammal viszek neki összel egy csomó külföldi anyagot ugyane típusból. Benkő kérte tőlem Antti Aarne utasításait a feldolgozás módszere dolgában; sajnos, említett fölös példányomat nem lelem; valakinek kölcsön adtam s az illető, bevett szokás szerint nem hozta vissza. A magamét szintén csak összel vihetem le, mert nagy kötetbe van kötve.

En júl. 5-én utazom Gráczba, ottani címemet majd onnan megírom. Ha valami újságot akarna közölni, vagy egyéb közlendője volna, majd oda írja meg nekem.

Hallom különben, hogy hazai népszokásaink német (sváb) részét teljes ethnographiai anyaggal öszre kiadja valaki kisebb tankönyv formájában. De csak a németekre vonatkozó rész lesz benne. Ez is jó lesz mintának, mert állítólag kitűnő munka.

Üdvözlöm szeretettel, —
minden jót kíván öszig

Solymossy Sándor

Autográf. A borítékon postai jelzés: ajánlott.

A levél írója Solymossy Sándor (1864—1945) folklorista, a szegedi egyetem néprajzi tanszékének professzora (1929—1934), Bálint Sándor egyik mestere és atyai pártfogója. 1934-ben, nyugdíjba készülvén — utódját keresve — ő habilitálta a néprajz magántanárává pártfogoltját.

Schwartz Elemér: közelebbit nem tudunk róla. — Dr. Németh Sándor: a szegedi egyetem gazdasági hivatalának vezetője. — Holló hallgatóm: Holló Domokos (1911—), bölcsészhallgató, 1934-től bölcsészdoktor, néprajzi írásai az Ethnographiában jelentek meg, a harmincas években másfél évig a szegedi múzeum néprajzos munkatársa Cs. Sebestyén Károly mellett. — Benkő László (sz. 1912), a szegedi egyetem magyar—német szakos hallgatója 1935-ig, 1934-ben bölcsészdoktor néprajzból. Solymossy tanítványi körébe tartozott. Néprajzi érdeklődését utóbb nyelvészeti tevékenysége váltotta föl, ma a nyelvtudományok doktora. — Antti Aarne: finn etnográfus, népmese katalógusa a kutatás alapvető kézikönyve. — Öszre kiadja valaki: Karsai Géza piarista tanár, később Bálint Sándor barátja.

6. Reitzer Béla, Szeged, 1933. márc. 24.

Kedves Tanár Úr!

Ne haragudjék, de megint azzal kell előállnunk, hogy az előadás csak ápr. 2-án tartható meg. A dolog teljesen váratlanul ért magunkat is, a műsorok már ki voltak nyomva és ma délután akartuk szétküldeni, mikor vis majorként beütött a hír, hogy a Bethlen Gábor Kör jubileumi ünnepségét a rendezőség d. u. 5-re tette; teljesen lehetetlenül álltunk ezzel szemben, mert a „magasabb” protestáns érdekek nem tűrnek ellentmondást. Nagyon kellemetlen nekünk is, nem szólva új meghívók nyomásáról stb., hanem épen Tanár Úr miatt, de reméljük, nem haragszik érte és vasárnaphoz egy hétre végre megtarthatjuk annyi viszontagság után az előadást. Ismételten kérve elnézését és bocsánatát

üdvözli hű barátsággal

Reitzer Béla

Autográf. Levelezőlapon.

A levél írója Reitzer Béla (1911—1943) joghallgató, a Szegedi Fialatok Művészeti Kollégiuma titkára, Bibó István és Erdei Ferenc legszűkebb baráti körének tagja. Utóbb, már Budapesten a Kereskedelmi és Iparkamara tisztviselője, szociológus, az első Magyarországon, aki a munkások szabadidejét szociológiailag vizsgálta. Válogatott írásai 1987-ben jelentek meg.

az előadás: a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma előadássorozata keretében 1933. április 2-án, mint vendég, Bálint Sándor adott elő *Szeged a magyar kultúrtörténetben* címmel. Vö. Hétfői Rendkívüli Újság, 1933. ápr. 3. — beütött a hír: a Bethlen Gábor Kör és a Művészeti Kollégium közt sajátos, bonyolult viszony volt, s bár Budaynak a kör elnökségéről történt leköszönése (1932 ősz) után a Művészeti Kollégium mind önállóbb lett, az anyaegyesület programját ekkor még figyelembe illett venniük.

7. *Somogyi Szilveszter, Szeged, 1933. júl. 5.*

Szeged szab. kir. város polgármestere.

3553/1933. eln. szám

Nagyságos

Dr. Bálint Sándor Úrnak,
egyetemi tanársegédnek,

Szeged

Pálfy utca 72.

Az idegenforgalmi hivatal vezetőjének jelentéséből örömmel értesültem, hogy várossa (!) iránti áldozatkészségből hajlandó arra, hogy a Szeged-Alsóvárosi plébánia templomban és rendházban levő muzeális értékű tárgyak tudományos megállapítására és rendezésére, valamint azoknak katalógusba való vételére díjtalanul hajlandó. Amidőn nemes fáradozásáért ezúton előre is köszönetet mondok, felkérem, hogy ezen értékes munkálatát megkezdeni szíveskedjék abban a reményben, hogy ennek végeztével nagymértékben hozzájárul a városban levő műkincsek felkutatásához. Munkásságának befejeztével jelentését kérem.

Szeged, 1933. július 5.

(Pecset)

Somogyi Szilveszter
polgármester

Gépelte, autográf aláírással.

A levél írója Somogyi Szilveszter (1872—1937) Szeged polgármestere; korábban rendőrkapitány.

A leltározás befejezéséről nincs tudomásunk. Az Alsóvárosi templom, mint tudományos probléma élete végéig foglalkoztatta Bálint Sándort. Posztumusz műve: Szeged-Alsóváros. Templom és társadalom. Bp. 1983. Szent István Társulat.

8. *Solymossy Sándor, Szeged, 1933. nov. 18.*

Kedves Bálint Öcsém!

Munkát adok magának. Az influenzámmal néhány napig nem mozdulhatok a szobából. De szükségem lenne, hogy egy sürgős apróságot küldhessek az Ethnographiának, a következőkre:

1. Az Ethnographia X. kötetére (megvan!).
2. Ki kellene írnia, miket írt Binder Jenő 1905 óta az Ethnographiába (címet, évfoly. és lapszámokat!). Csak cikkekről van szó, apróságokat nem kell átneveznie.

Ha megcsinálta, küldje, vagy hozza fel lakásomra, sajnos, mindig otthon vagyok (Feketesas u. 20. I.)

Szívből üdv. Solymossy Sándor.

Autográf. Jegyzetömbből kitépelt lapon.

A levél írójáról, Solymossy Sándorról ld. az 5. sz. levél jegyzetét.

Binder Jenő: (1856—1933) irodalomtörténész, etnográfiai író. A magyar irodalom külföldi kapcsolataival, valamint folklorisztikai kérdésekkel foglalkozott.

Kedves Tanár Úr,

folyóiratának tervét, amint levelében ismerteti, annyira rokonszenvesnek, szükségessnek s magamhoz közelállónak érzem, hogy örömmel jelentkezem munkatársának. Más kérdés persze, hogy mit tudnék Önöknek írni, ami adatbogarászástól mentes, elvi dolgokat tárgyalna... De talán ilyesmi is akad; remélhetőleg közeli találkozásunkon majd mindenesetre beszélünk róla. Arról is meg vagyok győződve, hogy Budapesten egész sor író fog találni — zeneírókat is —, akik programját készséggel támogatják. Itt van például Tóth Aladár, legkimagaslóbb képviselője a mai magyar zeneirodalomnak és zeneesztétikának, itt van Kerényi György, Bárdos Lajos, Gombosi Ottó, Major Ervin — mind a harmincasok közül; a legfiatalabbakból Bartha Dénes, Gárdonyi Zoltán, Tóth Dénes. Egyszóval azt hiszem, zenei munkatársakban nem lesz hiánya.

Ami magamat illet, még csupa kialakulatlan terv között élek. Egyelőre Ázsia zenei birodalmaiban igyekszem tájékozódni úgy-ahogy, mert az az érzésem, hogy itt sokféle kérdés nyitja lappang, amelyek bennünket nagyon közelről érdekelnek. Már abból a kevésből is, amit eddig látok, félelmesen nagy dolgok körvonalai kezdnek kibontakozni. De hogy elérhetek-e valaha a tövükbe, bizony nem tudom.

Fáradozásának igaz sikert, egyetemi dolgaihoz sok szerencsét kívánok, és vagyok sok szíves üdvözléssel

készséges híve
Szabolcsi Bence

Gépelt, autográf aláírással.

A levél írója Szabolcsi Bence (1899—1973) zenetörténész, a 20. századi magyar zenetudomány kimagasló képviselője; ekkor kiadói szerkesztő.

folyóiratának tervét: Bálint Sándor ekkor (Berczeli Anzelm Károlylyal együtt) Izenet című folyóiratuk indítására készült. Berczeli emlékezéséből tudjuk (amit egyébként ez a levél is igazol), hogy bár a folyóiraton csak Berczeli nevét tüntették föl szerkesztőként, az Izenet kettejük lapja volt, szerkesztésében Bálint Sándor is tevékenyen részt vett. A lapnak két száma jelent meg. — *talán ilyesmi is akad:* Szabolcsi Bence Régi kultúremlékek a magyar népzeneben címmel az Izenet 2., 1934 augusztusi számába írt tanulmányt. — *Tóth Aladár:* (1898—1968) zenetudós, zeneesztéta, később az Operaház igazgatója. — *Kerényi György:* (sz. 1902) népzenekutató, zeneszerző, kórusvezető, egy időben Bartók Béla munkatársa. — *Bárdos Lajos:* (1899—1986) zeneszerző, karnagy, 1928-tól a Zeneművészeti Főiskola tanára. — *Gombosi Ottó:* (1902—1955) zenetörténész. — *Major Ervin:* (1901—1967) zenetörténész, zeneszerző, ekkor a Nemzeti Zenede, majd a Zeneművészeti Főiskola tanára. — *Bartha Dénes:* (sz. 1908) zenetudós, ekkor zenei könyvtáros az Országos Széchényi Könyvtárban; utóbb a Zeneművészeti Főiskola tanára. — *Gárdonyi Zoltán:* (sz. 1906), zeneszerző, zenetörténész; 1972 óta az NSZK-ban él. — *Tóth Dénes:* (1908—1955), zeneszerző, zenei író, ekkor az Operaház korrepetitora.

10. Kiss Albert (?), Szeged, 1934. ápr. 27.

Kedves Kollega Úr!

Örvendve jelentem, hogy a magántanári képzésre vonatkozó indítványt a kar elfogadta.

Ezt Sik úrtól tudom.

Őszinte szívből gratulálok és további nagy sikereket kívánok

őszinte barátja
Kiss

Sz. 1934. ápr. 27.

Autográf. A keltezés részben bélyegzővel.

A levél írója, a szegedi egyetemen a Questura vezetője volt.

a kar elfogadta: Bálint Sándor Az alföldi magyarság néprajza, különös tekintettel Szeged népére tárgykörből habilitált a szegedi egyetemen. A kari tanács ekkor tárgyalta kérelmét. — *Sík úrtól*: Sík Sándor (1889—1963) professzortól, aki a kari tanács tagja s Bálint Sándor habilitációjának egyik véleményezője volt.

11. Imre Sándor, Bp. 1934. nov. 3.

Bp. 1934. XI. 3.

Kedves Barátom!

Eloolvastam „A modern magyar lélek útjai”-t; úgy emlékszem ezt vagy láttam kéziratban vagy szíves volt elmondani a gondolatmenetét, mert ismertem a lényegét. Újra azt mondom: nagyon szeretném, ha egyetlen tárgyra vagy gondolatra összpontosítaná egyelőre az egész erejét, mert úgy sokat kaphatnánk a tollából, amit más nem adhat, mert sem a magával hozott érzéke, sem a tanulmányai-ból eredő készülsége nincs meg hozzá. Ne engedje, hogy az érdeklődése elforgácsolja az erejét! Az én példámból tanulnia kell; ingyen kapja. — Köszönöm a füzetet.

Szeretném tudni, mit csinál a magántanári kar?! Jó lenne, ha nem törődnének semmivel, sem esetlegesen magasra tartott orrokkal, sem a hallgatóknak talán kis számával, hanem egyes-egyedül a tudományos céljaikkal és annyit, ahány jelentkezik, igyekeznének rendszeres munkára tanítani a saját területükön! Sokkal jobb e szempontból a kevés érdeklődő, mint a sok kényszerítve hallgató — Ugyanezt mondom T. B. tr. Úrra vonatkozóan is; mondtam is már.

Vajjon van-e némi kapcsolat a mtrok között? Jó lenne azt állandósítani s tekintet nélkül akárkire és -mire, pl. a szakosztályban élénk munkát kellene ébren tartani; a közönség megszokná.

Adja át édes Anyjának tiszteletemet. Szíves barátsággal minden jót kíván

tisztelő híve

Imre Sándor

Autográf.

A levél írójáról Imre Sándorról ld. az 1. sz. levél jegyzetét.

A modern magyar lélek útjai: e tanulmány az Izenet 2., 1934 augusztusi számában (65—72.), majd különlenyomatban jelent meg. — mit csinál a magántanári kar: 1934 nyarától Bálint Sándor is a szegedi egyetem magántanára volt; ekkor, az (1934/35) tanév első félévében kezdte meg magántanári előadásait. — T. B. tr. Úrra: Tettamanti Béla (1884—1959), pedagógiai író, 1932-től a szegedi egyetemen magántanár a neveléstudomány történetéből. — mtrok: magántanárok.

12. Berczeli Anzelm Károly, Alsóörs, 1935. júl. 15.

Drága Sanyikám.

Sára lapjából értesültünk, hogy mindketten igen betegek voltatok. Jó lesz vigyázni magatokra, egészséges, életerős ifjú párt akarunk otthon találni — a jövő nemzedék reményében. Kontuly igen lelkesen írt nekem sok mindenről s közben közölte, hogy Arkával, Molnár C. P.-val stb. voltatok s jól elszórakoztatok. Örülök, hogy a „jobbak” végre összetereledtek. Mit csinálnak „ellenségeink”? Bizony elég komplikáltan indult a nyári üdülés. Piri édesapja beteg lett s mindkettőnknek át kellett rándulnunk Sárvárra. Kb. 10 nap morzsolódott így le, de most már az öreg is javulóban van. Szeretnék dolgozni, de a meleg is vonz. A Balaton igen hűs és igen szép, kár, hogy nem jöttök erre felé. A napokban lerándul a Pap K. és Muharay. Majd trunk. Sára hogy tölti napjait? Remélem, jól megvagytok. Kézcsók, téged ölel

nagy szeretettel:

Karcsi

Végre együtt vagyunk Karival eddig igen zaklatott volt a nyaram. Csókot és üdvözlöt küldök Bálint néninek kézsók. Piri.

Autográf. Levelezőlapon.

A levél írója Berczeli Anzelm Károly (1904—1982) író, költő, Bálint Sándor iskolatársa, majd barátja; Janus Pannonius magyar tolmácsolója.

Sára: Bálint Sándor ifjú felesége, Németh Sarolta (190 —1980); esküvőjüket 1935. május 8-án tartották. — *Kontuly:* Kontuly Béla (1904—1983) festő, Bálint Sándor és Berczeli közös barátja. Bálint Sándor cikket írt róla: Kontuly Béla. Korunk Szava, 1937. máj. 1. — *Arkai:* talán Arkay Bertalan (1901—1971) építész, több hazai plomunk tervezője. — *Molnár C. P.:* Molnár-C. Pál (1894—1981) festő, grafikus. — *Piri:* Berczeli A. Károly felesége. — *Pap K.:* Pap Károly (1897—1944) író, Berczeli barátja. — *Muhoray:* Muhoray Elemér (1901—1960) népi színjátékok szervezője, rendező, a magyar néphagyományok művészi földolgozásának szorgalmazója, Csoóri Sándornak, Jancsó Miklósnak, Vitányi Ivánnak s másoknak mestere, elindítója. Levelét ld. a 42. sz. alatt — *Bálint néni:* Bálint Sándorné Kónya Anna (1865—1945), Bálint Sándor édesanyja.

13. Szabolcsi Bence, Bp. 1935. szept. 18.

Budapest, 1935. szept. 18.

Igen tisztelt Tanár Úr,

köszönöm szíves küldeményét és őszinte sikert kívánok a szép és értékes kötethez.
Szeretettel köszönti
igaz híve
Szabolcsi Bence

Gépett, autográf aláírással. A Győző Andor Könyvkereskedése Budapest levelezőlapján.

A levél írójáról, Szabolcsi Bencéről ld. a 9. sz. levél jegyzetét.

köszönöm szíves küldeményét: valószínűleg az Irodalomtörténeti tanulmányok (Szeged, 1935) c. kötetét küldhette meg Szabolcsinak Bálint Sándor.

14. Katona Jenő, Bp. 1935. nov. 21.

Budapest, 1934. november hó 21.

Mélyen Tisztelt Professzor Úr!

Nagyon hálás lennék ha beküldött kéziratát (Ausztriai képek) a Korunk Szava karácsonyi számában közölhetném. Legyen kegyes beleegyezéséről engem értesíteni. Most kaptam cikket egyébként a szegedi talpasokról. Mélyen tisztelt Professzor Úr igen lekötölezne ha a Korunk Szavát ott Szegeden jóakarátába fogadná és az ottani, esetleg fölmerülő kívánságokról tájékoztatna.

Mélyen tisztelt Professzor Úr szíves válaszát várva maradtam:

mély tisztelettel:

Katona Jenő

a Korunk Szava szerkesztője.

Gépett, autográf aláírással. A Korunk Szava aktív katolikus orgánus levélpapírján és borítékában.

A levél írója Katona Jenő (1905—1978) publicista, politikus, ekkor a Korunk Szava című katolikus hetilap szerkesztője; utóbb könyvtáros. Ld. még a 27. sz. levelet.

beküldött kézírata: Képek Ausztriából címen a Korunk Szava 1936. febr. 1-i számában jelent meg.

15. *Kontuly Béla, Bp. 1935. nov. 25.*

Budapest 935 XI 25.

Drága Sanyikám, köszönöm könyvedet amellyel igen nagy élvezetet szerezted, úgy akkor mikor olvastam, mint akkor, amikor gyűjteményembe iktattam.

Ne haragudj kedves öregem, hogy még mindig adósod vagyok az ex librissel amiről a nyáron szó volt közöttünk, de annyi sok munkám van és annyira más természetű dolgok, hogy mindezekig nem tudtam megcsinálni. Mihelyt ezeket az óvodába készülő panneauimat befejezem első dolgom lesz azt neked expedálni —

Önagyságának kézcsókom

téged öllelek

Bélád.

Autográf. Levelezőlapon.

A levél írójáról, Kontuly Béláról ld. a 12. sz. levél jegyzetét.

köszönöm könyvedet: az Irodalomtörténeti tanulmányok (Szeged, 1935) című kötetet.

16. *Solymossy Sándor, Bp. 1936. jan. 5.*

Bp. 1936. I. 5.

Kedves Öcsém!

Nagyon köszönöm szíves fáradozását, megjött minden. Amint végeztem velük, nyomban visszaszolgáltatom.

A N. és Ny. sorsa úgy látszik még nem alakult ki véglegesen. Válaszomat máshol vagyok kénytelen megjelentetni.

Szívesen köszönti

Solymossy Sándor

Autográf. Képeslapon, amely a fehértemplomi városházát ábrázolja.

A levél írójáról, Solymossy Sándorról ld. az 5. sz. levél jegyzetét.

köszönöm szíves fáradozását: talán könyveket kölcsönözhetett professzorának Bálint Sándor. — A N. és Ny. sorsa: a Népünk és Nyelvünk c. szegedi népismereti folyóirat sorsa, szerkesztőjének, Bibó Istvánnak (1877—1935) halálával bizonytalanra vált. — Válaszomat: nem jelent meg a Népünk és Nyelvünkben. Talán Honti János kritikájára (1936. 88—91.) akart válaszolni.

17. *Bárdosi Németh János, Szombathely, 1936. jan. 29.*

Kedves jó Barátom,

Berczeli Kárcsi útján már kértam, hogy szíveskedjék Juhász Gyula új könyvéről ismertetést adni. Most igen kérem, ezt a cikket szíveskedjék február közepéig megírni, hogy az „Írott Kő” következő számában közölhessük. Ugy-e megteszi? Hogy tetszett az „Írott Kő”? Igen kérem, nem lenne-e szíves a „Magyar Tékánál” eljárni, hogy Juhász Gyula új könyvét — utánvétellel, vagy csekkel — Dr. Mészáros Hugó részére megküldetni? Szegedi barátaimat igaz szeretettel üdvözlöm. Igaz öleléssel köszönti híve:

Bárdosi Németh János

936. I. 29.

Autográf. A Vasvármegye és Szombathely város kultúregyesülete Szombathely levelezőlapján.

A levél írója Bárdosi Németh János (1902—1981) költő, író, ekkor a szombathelyi Írott Kő c. folyóirat egyik szerkesztője.

Berczeli Kárcsi: ld. a 12. sz. levél jegyzetét. — Juhász Gyula új könyvéről: Fialatok, még itt vagyok! Bálint Sándor megírta az ismertetést, írása az Írott Kő 1936. (2.) számában jelent meg. — a „Magyar Tékánál”: e Szegeden, 1932-ben létrehozott kiadói szövetkezésnél, amely Juhász Gyula kötetét is kiadta. — Dr. Mészáros Hugó: nem tudunk róla közelebbit.

Nagyságos

Bálint Sándor dr. úrnak,

egyetemi magántanár

Szeged.

Pálffy u 72.

Mélyen tisztelt Kolléga Úr,

április 7.-i nagybecsű sorait és azok kíséretében kéziratát köszönettel kézhez vettem. Nagy sajnálatomra azonban azon sokféle szükséglet közt, melyekkel folyóiratunknak állandóan foglalkozni kell, ezt az általánosabb vonatkozású tanulmányt semmiképp sem tudnám belátható idő alatt közölni, annak dacára, hogy természetesen úgy tudományos, mint nemzeti szempontból minden tekintetben csatlakozhatom tanulmánya nézeteihez. Miként a folyóiratunk ezévi áprilisi számában megjelent Kovács Imre féle tanulmány mutatja (Egy elsüllyedt ormánsági falu), ilyen népi kérdéseknek inkább aktuális vonatkozású részleteivel foglalkozhatunk és ha Tanár Úr ilyen természetű részletező kéziratot küldene, természetesen nagy örömmel venném. Legegyszerűbb volna persze, ha Kolléga Úrral ezeket a dolgokat egy budapesti tartózkodása alatt személyesen beszélhetnénk meg.

Ennek reményében vagyok őszinte tisztelettel kész híve

Szekfű Gyula

Gépelte, autográf aláírással. A Magyar Szemle levélpapírján.

A levél írója Szekfű Gyula (1883—1955) történész, publicista, egyetemi tanár, akadémikus, a Magyar Szemle szerkesztője; a szellemtörténeti irányzat legnagyobb alakja Magyarországon, s egyben legnagyobb hatású történészeink egyike.

Kéziratát: nem azonosítható, mely kéziratról van szó. Nem lehetetlen azonban, hogy A szegedi tanyák népe című, végül a Válasz szeptemberi számában megjelenő tanulmányt utasítja el Szekfű. — Kovács Imre: (1913—1980) író, szociográfus, a népi írói mozgalom ún. baloldalának jeles egyénisége, utóbb a parasztpárt egyik vezetője. — *személyesen beszélhetnénk meg:* erre a találkozásra, közelebbről meg nem határozható időben, sor került; ezt bizonyítja Bálint és Szekfű későbbi kapcsolata.

19. Sárközi György, Budapest, 1936. június?

Kedves Tanár úr,

köszönettel vettem cikkét, amelyre Féja Géza barátom külön is felhívta figyelmemet. Tulajdonképp a Válasz nem tudományos lap s a népiélet jelenségeit nem csak ábrázolni, hanem szociálisan beállítani is igyekszik — az értékes tanulmány-nyal szemben azonban ezt a szempontot elejtettem s a szeptemberi számban hozom. Sajnos, honoráriumra nem telik s így fáradságát csak a Válasz küldésével tudjuk viszonzni.

Igaz híve

Sárközi György

Autográf. Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat levelezőlapján, a cégjelzést azonban Sárközi György áthúzta.

A levél írója Sárközi György (1899—1945) író, költő, kiadói lektor, a Válasz szerkesztője.

cikkét: A szegedi tanyák népe c. tanulmányt, amely a Válasz szeptemberi számában valóban megjelent. (A közelmúltban megjelent Válasz-antológia a cikket újraközölte.) — Féja Géza: (1900—1978) író, újságíró, a népi írói mozgalom nevezetes személyisége, a Viharsarok szerzője. Ekkoriban többször megfordult Szegeden.

20. Kontuly Béla, Bp. 1936. szept. 3.

Drága Sanyikám, ma kaptam a Szegedi Képzőművészeti Egyesülettől egy levelet, amelyben meghívnak az okt. 10-én megnyíló kiállításukra.

Arra kérnélek ezzel kapcsolatban, hogy légy szíves nekem egy kissé részletesebben információkat szerezni és küldeni erről az ügyről, kik rendezik a dolgot, kik vesznek részt a kiállításon stb. Ha megfelelőnek látod a dolgot, akkor esetleg három képpel részt fogok venni.

Kísérőlapokat kell a képekhez mellékelni, amelyek Juhász István könyvkereskedésében kaphatók Szeged Gizella tér 4.

Ha esetleg résztvennék azt úgy intézném hogy a ládázott három kisebb képet a te címre küldeném el és téged kérnélek meg arra, hogy vedd azután pártfogásodba a dolgokat juttasd el a rendezőséghez és a kiállítás zárása után (okt. 25.) ismét tedd ládába és hozzám juttasd el.

Persze csak abban az esetben, ha vállalod ezt a munkát.

Nagyon kérek válaszolj ezekre a dolgokra ha időd engedi, hogy azután intézkedni tudhassak én is idejében keretezés csomagolás stb.

Berczelitől a napokban kaptam levelet Sárvárról, a hónap végén jön hozzám Pestre.

Sokszor öllelek a viszontlátásig

Bélád.

Költségeidet majd utólag számoljuk el ha van annyi hitelem.

Autográf. Levelezőlapon.

Kontulyról ld. 12. sz. levél jegyzetét.

okt. 10-én megnyíló kiállításukra: ld. a Képzőművészeti Egyesület Tárlata. Dél-magyarország, 1936. okt. 10. Kontuly nevét a kritika nem említi, talán végül mégsem szerepelt a tárlaton. — Berczeliről: Berczeli Anzelm Károlyról. Ld. még a 12. sz. levél jegyzetét.

21. A Szent István Társulat, Bp. 1938. febr. 9.

0124. sz.

1938.

Budapest, 1938. február 9.

Nagyságos

Dr. Bálint Sándor egyetemi magántanár úrnak

Szeged

Méltóztassék megengedni, hogy Nagyságod „Népünk ünnepei” című nb. művének elkészülte alkalmából Nagyságodat mély tisztelettel köszönthessük s egyben a szerzői tiszteletpéldányokat Nagyságod rendelkezésére bocsássuk.

Társulatunkat Nagyságod további szíves jóindulatába ajánlottan, vagyunk kíváncsi tisztelettel:

Stephanum Nyomda és Könyvkiadó

A SZENT-ISTVÁN-TARSULAT

egyesített üzemei részvénytársaság

(Olvashatatlan cégszerű aláírások)

Gépelte. A Szent István Társulat levélpapírján.

A Szent István Társulat: részvénytársasági alapon működő katolikus könyvkiadó, Bálint Sándornak több könyvét is megjelentette.

22. Imre Sándor, Bp. 1938. febr. 20.

Kedves Barátom!

Előbb a kny-ot, most a szép nagy kötetet igaz örömmel és köszönettel vettem kézhez. Nagyon örülök munkakedvének, irodalmi eredményeinek. Remélem, megkapja mindezért a megérdemelt elismerést is. Minél jobban vénülök, annál jobban tudom, hogy nem az elismerésért dolgozik ugyan az ember, de előbb-utóbb

elfogy a kedve, ha ezt nem éri meg. Ezért kívánom, hogy komoly szándékait, alapos munkáját és eleven, sokoldalú írásait a megfelelő visszhang is kísérje. Én csak tanulhatok belőlük, természetesen is, de éppen azért hozzájuk vagy róluk nem illik szólnom.

A kötet borítékjának címzése, azaz cím írása, női kézé. Ha a Nagyságos Asszonyé, akkor ezt úgy magyarázom, hogy örül az ura munkájának. Én meg annak örülök, ha eltaláltam.

Mindkettőjüket — édes Anyjával együtt — szívesen üdvözölöm s kívánok szilárd munkakedvet és töretlen erőt.

Igaz barátja
Imre Sándor

Autográf.

Imre Sándorról ld. az 1. sz. levél jegyzetét.

kny-ot: talán a Tanítóképzésünk reformja és a néprajz című Ethnographiában megjelent (1937) tanulmány különlenyomatát köszöni meg Imre Sándor. — a szép nagy kötetet: a Népünk ünnepei-t (1938).

23. Ortutay Gyula, Bp. 1938. márc. 10.

Budapest, 1938. március 10.

Kedves Sanyi!

Bocsásson meg, hogy levelemmel zaklatom. Most olvasom nagy érdeklődéssel könyvét és az a gondolatom támadt, hogy ezekről az ünnepekről és a hozzájuk kapcsolódó hagyományokról a rádió számára bizonyára egy szép előadást írna. Kérem, hogy 8 gépelt oldalt két példányban küldjön be erről a témáról vagy tetszése szerint kiválasztott részletéről. Magam részéről nagyon szeretném ha ez az előadás elhangzana. A második kéréssem a következő:

Bizonyára tud arról, hogy a rádió a Néprajzi Múzeummal egyetértésben hanglemezekre vesz parasztmeséket, dallamokat, stb. Azt hiszem Magának igen kedves lenne, ha ebben a kb. 400 hanglemezből álló gyűjteményben minél több szegedi és szeged-környéki anyag foglalhatna helyet. Kérem tehát, legyen segítségemre ebben a munkában. Szeretném hogyha azokat a dallamokat, amelyeket a legjobbnak vél és melyeket ma még jó előadásban Szeged környékén és Szegeden tudnak, dallamvázlatokban elküldené, valamint az énekeknek neveit, korát stb. Ezeket a változatokat Bartók Béla átvizsgátná, esetleg valakit fonográffal elküldenénk az anyag előzetes fölvételére a hangminőség szempontjából.

Ha van valaki, aki mesét tud, vagy pedig paraszti laikus egyházéneket stb. bethlehem-i játékokat, kérem értesítsen. Maga kutató elsőségének teljes tiszteletbe tartásával (:az esetleg kiadandó könyvben a gyűjtőt mindig feltüntetjük:) hanglemezzre vennénk ezt az anyagot is.

Válaszát várva és igaz szeretettel üdvözli:

dr. O./P.

Ortutay Gyula

Gépelt, autográf javítással és aláírással. A Magyar Telefonhírmondó és Rádió Részvénytársaság levélpapírján. A borítékon a címzést a posta (?) javította át Pálffy u. 72-re.

A levél írója Ortutay Gyula (1910—1978) etnográfus, a 20. századi magyar folklórkutatás kiemelkedő alakja; ekkor a rádió munkatársa, később művelődéspolitikus, akadémikus. Bálint Sándorhoz fűződő barátsága gimnáziumi éveire nyúlik vissza, de kapcsolatuk barátsággá csak a harmincas évek második felében mélyült.

könyvét: a Népünk ünnepei-t (1938). — *hanglemezekre vesz parasztmeséket*: a rádióan e, Bartók, Kodály és Lajtha László irányította kezdeményezéséről ld. Ortutay Gyula: Népmese, népdal — néprajzi hanglemek. In: Fényes, tiszta árnyak. Bp. 1973. 60—78. — *Bartók Béla*: (1881—1945) zeneszerző, népzenekutató, a 20. századi magyar zene kimagasló alakja.

Kedves Sanyi!

Kéziratát megkaptam, nagyon köszönöm, azonban a múlt leveletem talán nem kíséerte elég figyelemmel. Megírtam ugyanis, hogy a kéziratot két gépelt példányban kérjük. Arra kérem, hogy kéziratának másodpéldányát lehetőleg postafordul-tával küldje be. Addig ugyanis a kézirat elbírálásával nem foglalkozhatunk hiva-talosan. Én azonban megírom, hogy kéziratát elolvastam és igen szépnek, finom-nak és szerencsés formájúnak találom. Azt hiszem még sokszor dolgozhatunk együtt a rádiónál.

Ami a néprajzi hanglemeszfelvételeket illeti arról csak a következőket írhatom:

Az új politikai változások a legszükségesebbekké azt teszik, hogy most Dél-dunántúl és Észak-dunántúl magyar néprajzi anyagát vegyük hanglemesze, tehát a szegedi néprajzi anyag egyelőre még eltolódik egy kissé.

Igaz szeretettel üdvözl:

dr. O./P.

Ortutay Gyula

Engedje meg, hogy névnapjára utólag minden jót kívánjak!

Gépelt, autográf aláírással és utóírással. A Magyar Telefonhírmondó és Rádió Részvénytársaság levélpapírján.

Ortutay Gyuláról ld. a 23. sz. levél jegyzetét.

Kéziratát megkaptam: vö. a 23. sz. levélben foglaltakkal. A gyermek a magyar néphagyományban c. előadásának elfogadásáról ld. a 25. sz. levelet.

25. Hlatky Endre, Bp. 1938. március 30.

Budapest, 1938. március 30.

Van szerencsénk értesíteni, hogy „A gyermek a magyar néphagyományban” című műve rádióelőadásra alkalmas.

Teljes tisztelettel
Hlatky

Nyomatott, géppel kitöltött és megcímezett. Az aláírás autográf.

A levél írója Hlatky Endre (1895—1957) politikus, 1933—44-ben a rádió műsor-igazgatója.

26. Ortutay Gyula, Bp. 1938. ápr. 3.

Kedves Sanyi,

köszönöm szépen könyvét. Bár közben már megkaptam ismerte-tésre az egyik helyről automatikusan. A dedikált példányt köszönöm, a másikat vagy Tomori Violának, vagy Reitzer Bélának adom, mindkettőjüket érdekli a téma. Én eddig Baranyában s Tolnában voltam, a Bátorligeti meséket ezért nem küldtem, holnap postára adom.

Igaz szeretettel üdvözl:

Budapest, 1938. 4. 3.

Gyuszi

Gépelt, autográf aláírással. Levelezőlapon.

Ortutay Gyuláról ld. a 23. sz. levél jegyzetét.

köszönöm szépen könyvét: valószínűleg, megkésve, a Népünk ünnepeit (1938) küldhette meg dedikációval Bálint Sándor. — Tomori Viola: (sz. 1910) szociálpszi-chológus, a Szegedi Fiatalkor Művészeti Kollégiumának tagja. — Reitzer Béla: ld. a 6. sz. levél jegyzetét. — Bátorligeti mesék: Ortutay gyűjtötte és gondozta mesegyű-temény, illusztrációit Buday György készítette (1937).

27. Katona Jenő, Bp. 1938. ápr. 20.

Budapest, 1938. április 20.-án

Nagyságos

Dr. Bálint Sándor úrnak
egyetemi magántanár

Szeged
Pálffy-tér 72.

Kedves Sándor!

Olvastam a Nouvelle Revue-ben kitűnő tanulmányodat Szegedről, nagyon örülnék, ha annak magyar fordítását szíves volnál számomra közlésre megküldeni. A többi megbeszélt kéziratot is várom.

Kedves Feleségednek, a Nagyságos Asszonynak tiszteletteljes kézcsoikom küldöm, Téged őszinte szeretettel és barátsággal üdvözöl

igaz híved
Katona Jenő

Gépelt, autográf javítással és aláírással. A Korunk Szava aktív katolikus orgánus levélpapírján és borítékjában.

Katona Jenőről ld. a 14. sz. levél jegyzetét.

tanulmányodat: alighanem: Coutumes pascales hongroises. Nouvelle Revue Hongrie, 1938. április, 313—323. Ez azonban nem kimondottan Szegedről szól. Érdekes viszont, hogy a Korunk Szava június 1-i számában mégis megjelent egy cikk Szeged címmel Bálint Sándortól. — többi megbeszélt kéziratot: Bálint Sándor rendszeresen írt Katona lapjába. Ekkori cikkeinek adatait ld. Péter László: Bálint Sándor munkássága. Szeged, 1974. 16—17.

28. Ortutay Gyula, Bp. 1938. ápr. 27.

Kedves Sanyi,

május 21-én még Pesten vagyok s nagyon örülnék, ha találkozhatnánk. Legjobb lenne, ha előadása után délután felkeresne a lakásomon, ahol az eddigi néprajzi hanglemezeket mind meghallgathatja, ha van elég ideje, mert bizony sok lemezünk van már. A rádiónál ugyanis délután ilyen lehallgatásra nincs lehetőség, foglaltak a termék. De nálam is megtalálhat minden lemezt. S amúgyis jó lesz a találkozás pár dolog megbeszélésére. En tehát május 21-én lakásomon várom előadása után. Az Irinyi János u. a Horthy Miklós körtérnek egyik része s a 49, 61 villamosok odahozzák.

Igaz barátsággal üdvözlö:

Budapest, 1938. 4. 27.

Gyuszi

aug. 15-re kérek egy rádióelőadást a népi Mária-ünnepekről!

Gépelt, autográf aláírással és utóírással. Levelezőlapon.

Ortutay Gyuláról ld. a 23. sz. levél jegyzetét.

előadása: nem tudunk róla közelebbit, a Szegedi lapokban nem akadunk nyomára. — néprajzi hanglemezek: ld. a 23. sz. levelet s jegyzetét.

29. Török Erzsébet, 1938. ápr. 29.

Kedves Bálint Sándor, ha emlékezetem, amely eléggé megbizhatatlan, nem csal, mi ismerjük egymást. De még ha nem is így lenne, remélem megbocsátja nekem, ha egy kéressel fordulok magához. — Szükségem lenne egy pár falusi v. tanyai kántáló énekre, amelyen a Kirje, kirije kisedőcske is. Mert a jövőre szeretnék magamnak egy katolikus jellegű műsort összeállítani. Francia Jézus dalok, magyar népénekek, Villon-balladák, Babits: Amor sanctus stb. Nagy kutatásokat kell még végezni, amíg egy végleges műsort állítok össze. Ehhez kellene egy pár ének magától. Remélem van még egy-kettő a gyűjteményben.

Ha nem lenne nagyon nehéz úgy kottázza le és küldje el nekem őket — amennyiben vannak. Kíséretet majd csinál hozzájuk (Szabolcsi Bence).

Szívességét előre is nagyon köszönöm.

Üdvözl:

Török Erzsébet

1938 április 29.

Autográf.

A levél írója Török Erzsébet (1912—1973) énekesnő, népdalfeldolgozások ihletett tolmácsolója, később (1954) Kossuth-díjas.

mi ismerjük egymást: Buday György társaságában találkozhatott Bálint Sándorral 1930—31 körül, Török Erzsébet ugyanis Budaynak régi diákkori barátja volt, Kolozsváron egy utcában laktak; Budayt Szegeden is többször meglátogatta. — *Kirje, kirije kisdedőcske:* Bálint Sándor gyűjtötte szakrális szöveg, amely a Buday gondozta Szegedi Kis Kalendáriumban jelent meg (1931) a gyűjtő közlésében. — *Szabolcsi Bence:* ld. a 9. sz. levél jegyzetét.

30. Bertalan István, Bp. 1938. jún. 27.

Kedves Professzor Úr, bocsásson meg, hogy levelére csak most válaszolok. Mentségemül szolgáljon, hogy a könyvnap és erdélyi barátaim ittléte nagyon lekötött, azonkívül érdemleges választ akarván adni várnom kellett, hogy a román követség illetékes uraival beszélni tudjak. Ez most megtörtént és a következőket közölhetem: Balta Mozes főkonzul a román követség sajtóattaséja azt mondotta, hogy készséggel ad nyílt ajánló levelet amit magával vihet s ezt úgy a hatóságok előtt, mint pedig a tudományos szerveknél felmutathatja. Ez teljesen elegendő. Ha személyesen jön fel, akkor tessék Öt hivatalában (VIII. Horánszky utca 15) a délelőtti órákban felkeresni és rám hivatkozni, akkor a vízumváltással együtt megadja ezt a nyílt ajánló levelet is. Ez volna a dolog legsimább elintézése. Ha nem jön Pestre akkor írásban forduljon hozzá s megküldi. A vízum díjmentesség kétséges, mert általában csak hivatásos újságírónak szoktak adni, de ha nála jár alkalmas formában előhozhatja újra, talán sikerül valamit elérni. Sajnos fürdővízum, ami olcsó még nincsen. De lehet, hogy újra lesz s akkor valamelyik kedvezéses székelvényföldi fürdőhelyre kéri a vízumot a főkonzulátusnál s ott ver tanyát s onnan indul útra. Kolozsvárott felkeresendő volna Vuia egyetemi tanár, aki az ottani etnográfiai múzeumot berendezte. Igen rokonszenves komoly ember, aki bizonynyal segítségére lesz. Kovács Laci összehozza Chinézu tanárral, aki szintén adhat útbaigazítást.

Szóval ennyit tudtam elintézni. A rend kedvéért közlöm a Balta román címét: Balta M. Marius dr. főkonzul sajtóattasé. Akár levélben, akár szóval keres kapcsolatot tessék rám hivatkozni, mert így tudja, hogy miről van szó.

Bármikor szívesen állok rendelkezésére és szívélyesen köszöntöm:

Bertalan István

Bpest 1938. jún. 27.

Gépelt, autográf aláírással.

A levél írója Bertalan István a budapesti kereskedelmi és iparkamara egyik vezetője, korábban a Pesti Hírlap rovatvezetője, a Szegedi Fialatoknak is híve s atyai támogatója.

levelére csak most válaszolok: Bálint Sándor levelét nem ismerjük, valószínűleg erdélyi útja előkészületeivel kapcsolatban írt Bertalannak. — *Balta Mózes:* Balta M. Marius. Budapesten tanult, 1919-ben román cenzor lett ugyanott, majd a húszas évek elejétől különböző beosztásokban a budapesti román diplomácia tagja. József Attila román fordításainak egyik inspirálója és segítője. — *írásban forduljon hozzá:* ez történhetett. Ld. a 31. sz. levelet, tulajdonképpen igazolást — *Vuia:* Romulus Vuia, a kolozsvári román egyetem néprajzprofesszora. Jól beszélt magyarul, Bálint Sándorral is jó személyes kapcsolatba került. ld. Forrás, 1981. 6. sz. 67—68. — Ko-

vács Laci: Kovács László (1892—1963) író, az Erdélyi Helikon szerkesztője, Bálint Sándornak is ismerőse, éppen e közvetítés révén ismerkedtek meg. — *Chinézu*: Ion Chinézu, román irodalomtörténész, magyar irodalomtörténetet is írt; neve József Attila jegyzetei közt is fennmaradt. Őt kolozsvári ismeretségei — barátjai közt nem említette Bálint Sándor Csapody Miklóssal folytatott beszélgetésében.

31. Balta M. Marius, Budapest, 1938. júl. 4.

Legatiuna Regala A Romaniei

Budapesta

Serviciul Presei

Budapesta, 4 Iulie 1938.

No 171

SERVICIUL PRESEI PE LANGA LEGATIUNEA REGALA A
ROMANIEI DIN BUDAPESTA

adevereste ca Dl. profesor Dr. Alexandru BALINT, cunoscut acestui Oficiul Diplomatic, interprinde o calatorie de etnografice in Romania.

Consul General — Consilier de Presa

Balta

[Pecsét]

Gépelt, autográf aláírással. A román követség levélpapírján.

Balta: Balta M. Marius. Vö. a 30. sz. levél jegyzetét.

32. Lugosi Döme, Szeged, 1938. júl. 5.

1938. július 5. Szeged

Nagyságos

dr. Bálint Sándor úr

egyetemi mtanár

Szeged

Kedves Barátom!

Tisztelettel felkérlek, hogy fenti című vállalat csongrádmegyei kötetével együtt megjelenő, általam szerkesztett szegedi részében SZEGED ETNOGRÁFIÁJA, vagy ehhez hasonló című és tárgyú 5—8 nyomtatott albumoldal terjedelmű tanulmányodat megírni és annak kéziratát f. évi augusztus hó 10-ig címemre eljuttatni szíveskedjél.

A vállalat senkinek sem fizet tiszteletdíjat, mert az óriási nyomdai költség mindent felzárkóztat, hanem megbeszélésünkhöz híven egyidejűleg írtam a kiadóhivatalt, hogy részedre különnyomatot készítsen, vagy pedig matricákat bocsásson a rendelkezésedre.

Kérlek, hogy a mellékelt elismervényt aláírva, postafordultával hozzám eljuttatni szíveskedjél.

Nagyon kellemes nyaralást kívánok, s remélem, hogy még szombaton este a Tömörkény Társaság vacsoráján látni foglak.

Baráti üdvözléssel:

Dr. Lugosi Döme

Gépelt, autográf aláírással. A Vármegyei Szociográfiák Szerkesztősége és kiadóhivatala levélpapírján és borítékjában.

A levél írója Lugosi Döme (1888—1945) ügyvéd, művelődéstörténész, Szeged színháztörténetének kutatója.

fenti című vállalat: ld. a levél nyomtatott fejlécét. — tanulmányodat megírni: a kézirat elkészült s még 1938-ban megjelent: A szegedvidéki néprajzi kutatás eredményei és feladatai. In: Csongrád megye. Szerk. Csikvári Antal. Bp. (1938) 21—25. — Tömörkény Társaság: a húszas években alakult szegedi irodalmi társaság, ekkori vezetői Lugosi Döme és Némegy Gyula voltak.

Kedves Sanyi,

ne haragudjon rám, de az utóbbi napokban annyi volt a dolgom, hogy nem írhattam semmiképp. A közeljövőben nősülök, augusztus második felében népmesegyűjtőútra indulok, a hivatalban is sok a munka és a pótolni való a finn út után. Előadását már tudomásom szerint ki is tűztük s talán csak az volt a kifogás jelen előadásával kapcsolatban, hogy kissé sok idézettel bélelte anyagát. Énszerintem ez ugyan nem hiba. Sajnos, dolgaim megint úgy alakulhattak, hogy késő ősz előtt aligha mehetek haza, annyi a dolgom. Talán érdeklí: a napokban két zborvidéki asszonytól vettünk hanglemezeire értékes dallamokat és én diktafonba egy csallóközi embertől rövid, de kedves trufákat. Ősszel is jönnek még a Felvidékről csallóköziek s mátyusföldiek. Ezzel a hanglemezfelvevétel az idei évre be is fejeződik, csak januárban készülnek új felvételek, addig az előkészítés munkája folyik s szeretném, ha a szegedi és szegedkörnyéki anyag is bekerülne már a jövő esztendei anyagba. — Finnország nagyon szép volt és sok mindenre megtanított, sok mindenben megerősített. Pár napot voltam Észtországban, Litvániában és Lettországon is. Egy 8 tagú csoporttal utaztam s a külső körülmények sem zavarták élményeimet.

Magának is jó munkát és jó utat kívánok és igaz barátsággal s szeretettel üdvözlí:

Gyuszi

Gépelt, autográf aláírással. A Magyarságtudomány levélpapírján.

Ortutay Gyuláról ld. a 23. sz. levél jegyzetét.

a finn út: Ortutay 1938 tavaszi finn útjáról közelebbit nem tudunk; hivatalos küldöttség tagjaként utazott. — hanglemezfelvevétel: előzményeiről ld. a 23. sz. levelet s jegyzetét.

34. Balogh József, Bp. 1938. júl. 28.

K

1938. július 28.

Nagyságos

Bálint Sándor dr. úrnak,

egyetemi m. tanár,

Szeged.

Egyetem

Igen tisztelt Tanár Úr,
köszönettel vettem „A gyermek a magyar néphagyományban” című cikket, melyet minden tekintetben igen érdekesnek és lapunk számára megfelelőnek tartok. Félt azonban, hogy a külföldiek a szokások élénk feltüntetését esetleg félreértik és azt hiszik, hogy Magyarországon ma is általánosak ezek a szokások. Ez hazánk szociális viszonyaira kedvezőtlen és igaztalan fényt vetne. Arra kérném tehát, hogy néhány szó vagy mondat betoldásával szíveskedjék a tanulmányt oly módon átalakítani, hogy jobban kidomborodjék: ezek a szokások nagyrészt már a múlté és hazánkban a gyermek és csecsemő-gondozás európaiabb színvonalon áll.

Várva a cikk visszaküldését, vagyok

kiváló tisztelettel

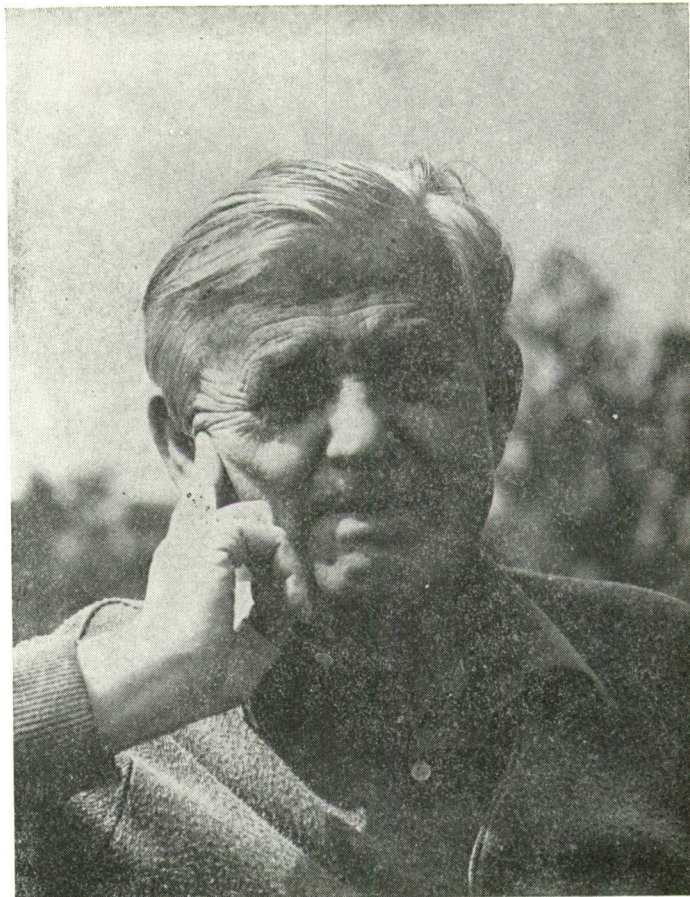
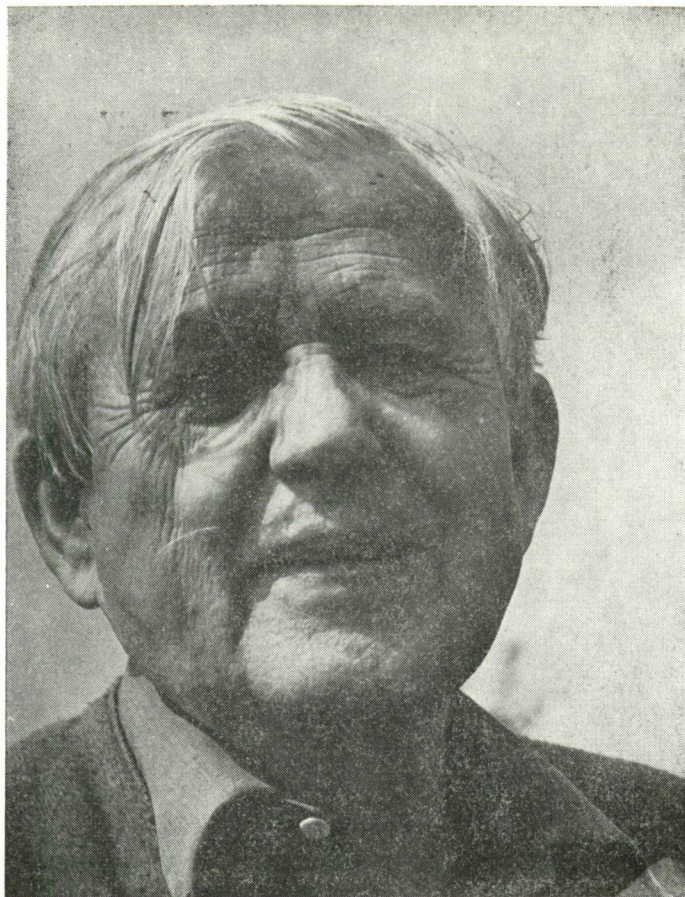
kész híve

Balogh József

1 melléklet.

Gépelt, autográf aláírással. A Nouvelle Revue de Hongrie főszerkesztői levélpapírján.

A levél írója Balogh József (1893—1944) irodalomtörténész, publicista, a Nouvelle Revue de Hongrie s a Hungarian Quaterly felelős szerkesztője, Szent Ágoston Vallomásainak fordítója.

Bálint Sándor a Mátyás téren, Szeged 1978 nyarán
(Horváth Dezső felvételei)

Alsóvárosi búcsún (1930): ismeretlen, Bálint Sándor, Buday György

A Szegedi Fialatok körében, 1931 körül
(Kárász Judit fölvétele)

„A gyermek a magyar néphagyományban”: átdolgozott változata a Nouvelle Revue 1939 májusi számában jelent meg La naissance et le baptême dans les contes populaires hongroises címmel.

35. Lugosi Döme, Szeged, 1938. aug. 11.

Kedves Barátom!

Dolgozatod remekül sikerült, s minden változtatás nélkül jönni fog. Tekintettel azonban arra, hogy Te különnyomatot akarsz a matricákról készíttetni, a legutolsó (amúgy is vajudott) befejezéseden kissé könnyítettem, hogy mint brosurá is megállja a helyét. Ez lényegtelen és inkább csak betűtechnikai változtatás volt szerkesztői szempontokból. Köszönöm szíves jószágodat, és ismételten gratulálok a nagyszerű munkához.

Szeretettel köszönt
Lugosi Döme

1938. VIII. 11.

Autográf. Dr. Lugosi Döme ügyvéd, ttb. t. főügyész Szeged levelezőlapján.

Lugosi Döméről ld. a 32. sz. levél jegyzetét.

Dolgozatod: A szegedvidéki néprajzi kutatás eredményei és feladatai. In: Csongrád megye. Szerk. Csikvári Antal. Bp. (1938) 21—25. Különlenyomatáról nem tudunk.

36. Loczka Alajos, Bp. 1939. jan. 10.

Budapest, 1939. január hó 10-én.

Mélyen tisztelt Kolléga Úr!

Imre Sándor professzor úr öméltóságának ajánlatára azzal a kéréssel fordulok Mélyen Tisztelt Kolléga Úrhoz, méltóztassék a mellékelt tantervi tervezetet néprajzi vonatkozásokkal kiegészíteni.

Tájékoztatom megjegyzem, hogy a tervezet [az] 1938: XIII. törvénycikkkel életre hívott liceumnak a tanterve. A földrajz az óraterv szerint az I. és a II. osztályban szerepel heti 3, illetve 1 órával. Imre Sándor professzor úr a tervezet átnézése alkalmával hiányolta a néprajzi vonatkozásokat, ezért volna szükség most az ilyen irányú kiegészítés. Természetesen nem arról van szó, hogy most ezt a tantervi anyagot újabb nagymérvű anyagkiegészítéssel terheljük meg, hanem inkább arról, hogy az itt összehordott anyagot néprajzi vonatkozásban átfessük, ahol kell kiegészítsük. Nagyon hálás lennék, ha az itt vázolt feladaton kívül Kolléga Úrnak a figyelme arra is kiterjedne, hogy általában mik a megjegyzései a tervezetre, milyen úton, módon tartaná javíthatónak. Minden ilyen irányú megjegyzését és javaslatát a legnagyobb készséggel honoráljuk. Amennyiben az Utasításra vonatkozóan volna módosító javaslata, arra kérem, szövegezze át a meg nem felelő vagy nem tetsző részt meggyőződése szerint.

Csatolom Imre Sándor professzor úrnak a földrajzra vonatkozó megjegyzéseit szíves mihezartás céljából.

Szíves fáradozását előre is nagyon hálásan köszönöm. Végezetül még csak arra kérem, hogy az idő rövidségére való tekintettel lehetőleg 10 napon belül méltóztatnék a tervezeten a kért változtatást végrehajtani.

Öszinte tisztelettel:

Loczka Alajos

Gépelte, autográf aláírással. Az Országos Közoktatási Tanács 1871 levélpapírján.

A levél írójáról, Loczka Alajosról közelebbit nem tudunk.

Imre Sándor: ld. az 1. sz. levél jegyzetét. — a mellékelt tantervi tervezetet: nem ismerjük. — Minden ilyen irányú megjegyzését és javaslatát: nem ismerjük Bálint Sándor megjegyzéseit, de valószínűleg megfogalmazhatta őket. Erre vall, hogy

a liceumok és leányliceumok 1—2. osztálya számára rendszeresített földrajzi tankönyveket, még 1939-ben (!) ő írta meg. Nyilván javaslatai alapján kérték föl e munkára. — Imre Sándor (...) megjegyzéseit: nem ismerjük.

37. Pasteiner Iván átirata Bálint Sándor múzeumi alkalmazása ügyében; másolat. 1939. jún. 15.

17992/III. 1939

A Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményeinek Országos Felügyelőségének 299/1939. sz. átirata:

Dr. Sebestyén Károlynak, a Szegedi Somogyi Könyvtár és Városi Múzeumhoz szolgálattételre berendelt áll. polg. isk. igazgatónak és egyetemi magántanárnak nyugdíjaztatása és a múzeum kötelékéből való távozása az intézmény érzékeny vesztesége, annál inkább, mert dr. Sebestyén egyúttal Szegedről el is költözött. A dr. Sebestyén által korábban ellátott — elsősorban a néprajziakra — kiterjedő munkakör így gazdátlanul maradt éppen most, amikor a múzeum átrendezése folyamatban van. A múzeum vezetője felvetette előttem e munkakör ellátásának azt a módját, hogy dr. Sebestyén helyébe az ő alkalmaztatásához hasonlóan más megfelelő szakember rendeltessék be az intézethez szolgálattételre. Kellő tudományos szakképzettséggel rendelkező szakember ez idő szerint Szegeden csupán egy van, dr. Bálint Sándor kir. kath. tanítóképzőintézeti tanár, néprajzi tárgykör előadására képesített egyetemi magántanár.

Mély tisztelettel javaslom, méltóztassék Nagyméltóságodnak megfontolás tárgyává tenni, van-e mód arra, hogy dr. Bálint Sándor egyetemi magántanár, tanítóképzőintézeti taná, legalább egy évre, illetőleg arra az időre, amíg dr. Sebestyén pótlásáról esetleg a fenntartó gondoskodhatik, szolgálattételre a szegedi Városi Múzeumhoz rendeltessék be, vagy legalább megfelelő iskolai óraszámcsökkentéssel munkaideje egy részét muzeális tevékenységére fordíthassa.

1939. jún. 15.

Pasteiner sk.

Gépelt (valószínűleg Bálint Sándor készítette másolat). A keltezés és az aláírás Bálint Sándor kezétől.

Pasteiner Iván (1887—1963), az Egyetemi Könyvtár főigazgatója, a Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményeinek Országos Felügyelőségének vezetője.

Dr. Sebestyén Károly: Cs. Sebestyén Károly (1876—1956) etnográfus, művelődéstörténész, a szegedi Somogyi-könyvtár és Városi Múzeum igazgatója (1934—36). — A múzeum vezetője: Csallány Dezső (1903—1977) régész, 1936 és 1944 közt az egyeztetett intézmény igazgatója. Ő vethette föl Bálint Sándor múzeumi alkalmazását.

38. A VKM értesítése a Közgyűjtemények Országos Főfelügyelőségéhez, 1939. szept. 13. Másolat.

Másolat

„M. Kir. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 17.992/1939. szám III. A t. Főfelügyelőség 299/1939. szám alatt kelt felterjesztésére értesítem, hogy dr. Bálint Sándor kir. kath. tanítóképzőintézeti tanárt a szegedi Somogyi Könyvtár és Városi Múzeumhoz nincs módomban szolgálattételre berendelni, mivel a nevezett tanár jelenlegi helyén létszámnehézségek miatt nem pótolható. Budapest, 1939. évi szeptember hó 13-án. A miniszter rendeletéből: Ybl Ervin miniszteri tanácsos. A Közgyűjtemények Országos Főfelügyelőségének, Budapest.”

A másolat hitelül:

Budapesten, 1939. szeptember hó 18-án
[Pecsét]

Dr. Sebestyén Géza

Gépelte, autográf aláírással.

A másolat kiadója dr. Sebestyén Géza (1912—1976) könyvtáros, 1937-től az Országos Könyvforgalmi és Bibliográfiai Központ munkatársa. Utóbb, 1958-tól az Országos Széchenyi Könyvtár főigazgató-helyettese.

Ybl Ervin: (1890—1965) művészettörténész, a harmincas években a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium osztályfőnöke.

39. *Lelkes István*, Bp. 1939. okt. 30.

Nagyságos Tanár Úr!

Minthogy eddig Szentpétery Dékán úr levelére választ nem kaptunk, arra kell kérnem Nagyságodat, hogy személyét illető igen fontos ügyben szíveskedjék a Dékán urat szombaton, 4-én, d. e. 10 és 12 óra között hivatalában (Múzeum-kr. 6—8) okvetlenül felkeresni.

Az ünnepek és egyetemi szünet miatt más nap látogatásra nem alkalmas.

Budapest, 1939. okt. 30.

[Pecsét]

Kiváló tisztelettel:

Dr. Lelkes István

dékáni titkár

Gépelte, autográf aláírással. Levelezőlapon.

Lelkes István dékáni titkárról közelebbit nem tudunk.

Szentpétery dékán úr: Szentpétery Imre (1878—1950) történész, a történeti segédtudományok professzora a budapesti tudományegyetemen; ekkor dékán. — igen fontos ügyben: Györffy István (1884—1939), a budapesti egyetem néprajzi tanszékének professzora október 3-án elhunyt, helyettesítésével kapcsolatban merült föl Bálint Sándor neve. Ld. még a 40. sz. levelet — ünnepek: a reformáció évfordulója (okt. 31.)

40. *Székfű Gyula*, Bp. 1939. nov. 23.

Igen tisztelt Barátom,

örömmel jelentem, hogy boldogult Györffy órái egy részének helyettesítésére Téged fog felkérni Karunk; fogadd el.

Amíg hivatalos értesítést nem kapsz róla, ne beszélj róla.

Ha Pestre jössz, légy szíves felkeresni.

Szívesen köszönt igaz híved

1939. XI. 23.

Székfű Gyula

Autográf.

Székfű Gyuláról ld. a 18. sz. levél jegyzetét.

Györffy: Györffy István. Ld. a 38. sz. levél jegyzetét. — fogadd el: Bálint Sándor elvállalta a megtisztelő megbízatást s egy évig, Ortutay Gyulával együtt helyettesítette Györffy Istvánt.

41. *Eckhardt Sándor*, Bp. 1940. máj. 7.

Kedves Kolléga Úr!

1940. máj. 7.

Köszönöm, hogy előadását ilyen gyorsan megküldötte. Azt hiszem, csinos kötet lesz az egészéből.

Szíves üdvözetét küldi:

Eckhardt

Autográf. Az Egyetemi Francia Intézet Budapest levelezőlapján.

A levél írója Eckhardt Sándor (1890—1969) irodalomtörténész, nyelvész, 1923-

től 1958-ig a budapesti tudományegyetemen a francia nyelv és irodalom profeszszora, a Magyarságtudományi Intézet egyik vezetője.

előadását: Bálint Sándor 1940-ben előadást tartott a Magyarságtudományi Intézetben Liturgia és néphit címmel. — *csinos kötetben:* az Eckhardt Sándor emlegette kötet, amelyben Bálint Sándor előadása is megjelent: *Úr és paraszt a magyar élet egységében.* Szerk. Eckhardt Sándor. Bp. 1941.

42. *Muharay Elemér, Bp. 1940. szept. 11.*

Kedves Sanyi!

Az én küzködésem már robot is, alig enged egyébre levegőt. Rég akartam hosszasan írni egy kultúrszövetkezet ügyében is. A dolog most bontakozik. A rávonatkozó tervezetet most már hamarosan megküldöm.

Most bejelentem, hogy a Bábátáncoltató bethlehemes bemutatására készülünk. Persze művészi szinten történe. A feldolgozásban a bábos betlehem minden szereplője, cselekménye megelevenedik, — eleven táncosok előadásában. A pantomim jelleg természetesen megmarad. Az esten még táncsoport, énekkar, Török Erzsí és Jankovics Feri szereplnének. Mivel az esten egyházi hagyományunk dominálna, szeretnéek ha a lehető legkomolyabban kapcsolódnál be a munkába. — még ha olyan távrolról is. Közreműködésed és segítségédet meg is szolgáljuk. A legszebb és legnehezebb anyag kellene szólóra és kórusra. Szóló és csoport által megtáncolható témára v. motívumra és a legkifejezőbb három király játékra lenne sürgős szükségünk. Az előkészületekből úgy látom, hogy külföldi turné is lehet belőle. Persze jó lenne személyesen is diskurálni. Lehet-e? Az anyag máris kellene. Postafordultával kérek hozzá szólást. Kézcsókomat add át. Ölel Elemér.

Autográf. Levelezőlapon.

A levél írójáról, Muhoray Elemérről ld. a 12. sz. levél jegyzetét.

kultúrszövetkezet: Muhoray szövetekezeti alapon akarta megszervezni a faluszínpad-mozgalmat. — *a Bábátáncoltató bethlehemes bemutatójáru készülünk:* Muhoray 1940-től, miután az ország minden falujából kitiltották, Budapesten a Vasas Székházban rendezett népijáték-bemutatókat. — *Török Erzsí:* ld. a 29. sz. levél jegyzetét. — *Jankovics Feri:* Jankovich Ferenc (1907—1971) költő, író; korábban két évet a zeneakadémia ének tanszakán tanult. Szép basszushangja alapján operaénekes reménység volt, s bár ilyen irányú tanulmányait abbahagyta, a zenétől később sem szakadt el, az érdi népfőiskolán pl. zenét is előadott.

Budapest, 941. II.

43. *Kontuly Béla, Bp. 1941. febr.*

Drága Sanyikám, pénzküldeményedet köszönettel megkaptam, sőt jókor jött. Ne haragudjatok hogy kedves karácsonyi lapotokra nem tudtam válaszolni, de azóta egy levelet sem írtam, mert annyi minden jött össze, betegség, bélyegpályázat, portrék stb. Örülök, hogy a képem tetszik legyen sok örömötök benne.

*Szeretettel köszöntelek kézcsókom
jelentésével*

Kontuly Béla

Autográf. Levelezőlapon.

Kontuly Béláról ld. a 12. sz. levél jegyzetét.

pénzküldeményedet (...) megkaptam: festményéért. A kép Bálint Sándor hagyatékában ma is megvan.

Kedves Sanyi!

Lapjának őszintén megörültem, s nagyon-nagyon szeretném, ha végre ismét konkrét kezdetét jelentené újra a mi régi barátságunknak. Magam szintén eléggé egyedül vagyok, sőt mint néprajzos teljesen egyedül, s ezért nagyon jó lenne, ha összefognánk. Az összefogás alatt természetesen elsősorban azt a barátságot értem, ami a szegedi séták idején nekem is olyan drága volt.

Lehet, hogy a közeli hetekben Szegedre kell utaznom, akkor mindenkép találkoznunk kell.

Végül most csak annyit, hogy mind a három rádió előadását kérjük: „A házassági népszokásokat” is, az „Ürnap i népszokásokat” is, (ezt küldje legelőbb, ennek a dátuma van legközelebb) és az „Anna-napi népszokásokat”.

A viszontlátásig igaz szeretettel

üdvözl:

Gyuszi

Gépelt, autográf aláírással. A Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt levélpapírján.

Ortutay Gyuláról ld. a 23. sz. levél jegyzetét.

mind a három rádió előadását kérjük: Ezeket Ortutay mint a rádió munkatársa — szerkesztője — kérte. Elkészültükről s elhangzásukról nincsenek adataink.

Kedves Sanyi,

könyve annakidején, még tavaly télen nálam volt véleményezést végett, s én a munkát javasoltam is kiadásra, némely (főként bővítésre vonatkozó kéréssel!) javaslattal s tudomásom szerint ilyen értelemben el is fogadta az Igazgató Tanács a munka kiadatását. Továbbiakat én nem tudok sorsáról, de a napokban amúgy is beszélnem kell Eckhardtal s megkérdem tőle. Tán nem tudják egyelőre valamelyik sorozatba beiktatni, vagy nem tudom én, min gondolkodnak. Szép munka pedig, vallásos néprajzunk s forráskiadásunk sokat nyer vele!

Magam Kosnán voltam a Radnai havasokban, figyeltem a hazatérő bukovinaiakat, kik mind a 13.—14 000-en visszajönnek s a Bácskában telepednek le. Javasoltam, hogy megfigyelésükre s az etnikai átalakulás jelenségeinek megfigyelésére egy nagyobb kutatóbizottság küldessék ki s ez a bizottság évről-évre vizsgálja őket s környezetüket. Így nemcsak nagy leírt anyaghoz juthatnánk, hanem olyan etnológiai jelenségeket is megfigyelhetnénk in statu nascendi, aminőkre eddig alig következtethettünk. Sajnálom, hogy Pesten nem beszélhettünk, minthogy én magát is javasoltam e bizottságba s az Intézet az egész tervét jóváhagyta. Most várjuk a miniszterelnökségtől a pénzt. Szeretném, ha nyári munkatervét ehhez a kutatáshoz igazítaná s egyáltalán belépne ebbe a munkacsoportba. A részleteket majd ügyis közösen beszéljük meg a pénz (évi néhány ezer P.) megszavazása után.

A néprajzi hanglemezek ára 5.50 és 7.50 P., ebből az árból 25—30% kedvezményt tudnék biztosítani. Van már valami 140 lemezünk, ha nem több. Igen szépek.

A mielőbbi viszontlátásig igaz barátsággal üdvözl:

Budapest, 1941. 6. 16.

Ortutay Gyula

Gépelt, autográf aláírással. Ortutay saját, Buday György készítette szignettel díszített levélpapírján.

Ortutay Gyuláról ld. a 23. sz. levél jegyzetét.

könyve: Egy magyar szeptember. Orosz István önéletrajza. Kiadta Bálint Sándor Bp. 1942. — nálam volt véleményezés végett: Ortutay a könyvet kiadó Frank-

lin Társulat egyik belső embere volt, s a Magyarságtudományi Intézetben is volt szava. — *Eckhardt*tal: Eckhardt Sándorral. ld. róla a 41. sz. levél jegyzetét, ő mint a Magyarságtudományi Intézet egyik vezetője volt érdekelt a könyv kiadásában. — *a hazatérő bukovinaiakat*: a 2. bécsi döntés után merült föl a terv, hogy a bukovinai magyarokat: Andrásfalva, Józseffalva, Fogadjisten, Istensegíts és Hadikfalva székely lakosságát „hazatelepítik” a Bácskába. — *az Intézet*: a budapesti tudományegyetem Magyarságtudományi Intézete. — *a néprajzi hanglemezek*: ld. a 23. sz. levelet és jegyzetét.

46. Ortutay Gyula, Bp. 1941. júl 7.

Budapest, 1941. júl 7.

Kedves Sanyi,

most jöttem haza szabadságról, ezért késik válaszom. Induljon el a nyáron Gyimesbe. A bukovinai expedíció úgy is csak az őszön indulhat meg a hivatalok packázásai miatt.

Jó munkát kíván és igaz

barátsággal üdvözl:

Ortutay Gyula

Autográf. A Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt levélpapírján.

Ortutay Gyuláról ld. a 23. sz. levél jegyzetét.

A bukovinai expedíció: ld. a 45. sz. levelet és jegyzetét.

47. Zolnai Béla, Kolozsvár, 1941. dec. 28.

Kv. 1941. dec. 28.

Kedves Barátom, január 3-án Szegeden vagyok és a Royal-szállóban lakom. Mint a néprajzi tanszékbizottság előadója, arra kérlek, légy kegyes ezen a napon lehetővé tenni számomra, hogy találkozzam Veled. Sokmindent szeretnék megbeszélni.

Szíves üdvözléssel híved

Zolnai Béla

Autográf. Levelezőlapon.

Zolnai Béláról ld. az 1. sz. levél jegyzetét.

Mint a néprajzi tanszékbizottság előadója: A kolozsvári egyetem néprajzi tanszékének betöltése ekkor volt folyamatban. Mint az egyik lehetséges professzorjelölt, Bálint Sándor is szóba került. Zolnai ez ügyben kívánt beszélni vele.

48. Ortutay Gyula, Bp. 1942. márc. 17.

Kedves Sanyi,

ezen a „Sándor”-lapon kívánok minden jót Sándor-napra! Emberségesebb tisztább esztendőket mindnyájunknak.

Ölel Ortutay Gyula

Mi van a Magyarságtudománynak írandó tanulmányoddal?

Bp. 1942. 3. 17.

Autográf. Levelezőlapon, amely Bihari Nagy Lajos kiadásában Petőfi Sándort ábrázolja az „egyetlen eredeti 1847-es felvétel után”.

Ortutay Gyuláról ld. a 23. sz. levél jegyzetét.

ezen a „Sándor”-lapon: ld. a levelezőlap fenti leírását. A lap s szövege nyílt utalás a két nappal korábbi, 1942. március 15-i nagyszabású antifasiszta tüntetésre, amelyre a budapesti Petőfi-szobornál került sor. — *ölel Ortutay Gyula*: ez az első levél, amely tegeződő formában szól.

43/417

Kedves Barátom,

csak most tudok szíves soraidra válaszolni, mert most tisztázódott részünkről a helyzet. Zolnai Béla, amint tudom telefonon értesített a történetekről. Ő a nagyhéten el is utazik Szegedre. Légy szíves kérdezd meg tőle, hogy mi volt az én magatartásom. Amit el fog mondani, abból megláthatod, hogy meggyőződésből melletted foglaltam állást, sőt exponáltan képviseltem ügyedet. — Reméljük a legjobbat! — Szívvel üdvözöllek.

Tisztelő igaz híved

Takáts Zoltán

Autográf. A Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem Művészettörténeti Intézet Kolozsvár levélpapírján.

A levél írója felvinczi Takáts Zoltán (1880—1964) művészettörténész, 1939-től nyilvános rendes tanár a szegedi, 1940 és 46 közt a kolozsvári, 1947 és 50 közt újból a szegedi egyetemen. Bálint Sándort még Szegedről ismerhette.

most tisztázódott részünkről a helyzet: ki legyen a kolozsvári egyetem néprajz-professzora. — Zolnai Béla: ld. az 1. sz. levél jegyzetét. Vö. még a 47. sz. levéllel.

50. Zolnai Béla, Kolozsvár, 1943. ápr. 28.

K. B. Szegeden voltam, mialatt Te Kolozsváron kerestél. Sajnálom, hogy nem találkozhattunk. Minden megtörtént a jó ügy érdekében. Ölel barátsággal

Z. B.

Autográf. A Magyar Szemle Társaság Zolnainak szóló nyomtatott meghívójából átalakított „levelezőlapon”. A lapot Zolnai ellátta névbélyegzőjével is.

Zolnai Béláról ld. az 1. sz. levél jegyzetét.

Szegeden voltam: ld. a 47. sz. levelet. — a jó ügy: Bálint Sándor kinevezése a kolozsvári egyetemre. A terv azonban végül nem valósult meg. Ld. az 52. és 53. sz. levelet.

51. Ortutay Gyula, Bp. 1943. máj. 11.

Budapest, 1943. május 11.

Kedves Sándor!

Köszönöm a kéziratot és ha megengeded proponálom, hogy a Rádió számára a leghelyesebb az lenne, ha egy néhány hónapra előre beküldenéd a védőszentekről szóló kis előadásaidat.

Nagyon szépen köszönöm a Kálmány-példányt, kimondhatatlanul örülök neki, ez különben alkalmat ad nekem arra is, hogy egész őszintén felvessek egy kérdést. Egy pesti könyvkiadó ki akarta adni és velem sajtó alá rendeztetni Kálmány Lajos dolgait, ekkor tudtuk meg, hogy ezzel a tervvel a Dugonics-társaság is foglalkozik. Természetesnek tartottuk, hogy a feladatot akkor már inkább valósítsa meg az a Dugonics-társaság, amely ezzel legalább kiengeszteli a társaságtól elszakadt Kálmány Lajos szellemét. Bannernél érdeklődtem a kiadás körülményei felől, ezt azt hiszem érthetőnek találod, hiszen első könyvemem Kálmány emlékének ajánlottam, róla tartottam magántanári próbaelőadásomat és valóban nagyon nagyon szeretem. Megírtam Bannernek, hogy ha másra nem gondolnak szívesen vállalom a kötet gondozását, a bevezető-tanulmány megírását stb.

Válaszában ő azt írja, hogy Veled már érintkezésbe léptek és Te már kaptál erre megbízást, de felveti, hogy egymás között beszéljük meg ezt a dolgot, hogy semmi sértődés ne legyen. Ha Te már dolgozol ezen a munkán természetesen én visszalépek az ügytől, bár Kálmánnyal foglalkozni nekem is igazán nagy gyönyörű-

ség lett volna és úgy érzem, hogy most sok olyan probléma adódhat, ami engem, mint folkloristát érdekelhet. Azért írom meg mindezt ilyen őszintén, hogy az előzményekkel lásd a dolgokat. Minderről ma Bannert is értesíteni fogom.

A pesti viszonylításig igaz barátsággal üdvözlöl és Sára kezét csókolja

Ortutay Gyula

Nagyságos

Bálint Sándor Úrnak,

Szeged.

Tömörkény-utca 2/b.

Dr. O/hs.

Gépelt, autográf aláírással. A Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt. levélpírján.

Ortutay Gyuláról ld. a 23. sz. levél jegyzetét.

köszönöm a kéziratot: nem azonosítható, melyik rádióelőadás kéziratát nyugtázza itt Ortutay.

— Kálmány Lajos: (1852—1919) népköltészeti és népnyelvi gyűjtő, gyűjtött anyaga a magyar folklorisztika fölbecsülhetetlen értékű kincse. — Dugonics-társaság: szegedi irodalmi társaság. — Bannernél: Banner Jánosnál, ld. a 2. sz. levél jegyzetét. A Dugonics társaságnak ekkor elnöke. — első könyvem: Mondotta Vincze András béreslegény, Máté János gazdalegény. Bev. és gyűjtötte Ortutay Gyula. Szeged, 1933. — magántanári próbaelőadásomat: Kálmány Lajos és a modern néprajzi gyűjtés. Kolozsvár, 1941. — Sára: Bálint Sándorné Németh Sarolta.

52. Szekfű Gyula, Bp. 1943. szept. 1.

Kedves Barátom,
aug. 30-i szíves soraid birtokában én is hallottam már arról, hogy a min. a Kari javaslatot akarja elfogadni. De nem tudom, mit lehetne tennem. Ebben az ügyben kétszer írtam őminenciájának, egyszer beszéltem vele, s ő tudja, hogy ez a legnagyobb sérelem, ami az utóbbi időkben a katolicizmust érte. Bizonyosnak tartom, hogy ő eszerint is járt el, azonban a Te ügyeden kívül több más katedra dolga is szerepelt, s most az a benyomásom, hogy a min. a többiekben eleget tesz a kath. kívánságoknak, s ép ebben nem. — Amit lehet, még megpróbálom, de sajnos, nem nagy reménységgel, pedig tudod, mennyire szeretném, ha a Te dolgod rendbe jönne.

Szívesen köszönt igaz híved

Szekfű Gyula

1943. IX. 1.

Autográf.

Szekfű Gyuláról ld. a 18. sz. levél jegyzetét.

a Kari javaslat: a kolozsvári egyetem bölcsészkarja a néprajzi tanszékre első helyen Gunda Bélát jelölte, s nem Bálint Sándort vagy Ortutay Gyulát, akik pedig ugyancsak komoly esélyesek voltak. — őminenciájának: az esztergomi hercegprímásnak, Serédi Jusztiniánnak (1884—1945).

53. Ortutay Gyula, Bp. 1943. szept. 23.

Budapest, 1943. szept. 23.

Kedves Sanyikám!

Bár szombaton vagy vasárnap bizonyára lesz mód arra, hogy találkozzunk mégis gyorsan megírok egy-két dolgot. Vikárral beszéltem, sajnos nem sok eredeménnyel. Az öreg úr már alig érdeklődik bármi iránt is, szerinte Kálmány Lajosai fontosabb levelezése nem volt, mert akkor emlékeznek rá és az ő külön levélgyűjteményében tartaná, ott azonban szerinte nincs semmilyen Kálmány levél. Arra viszont nem hajlandó, hogy a többezres és teljes rendetlenségben levő levelezését

átnézzék Kálmány Lajos kedvéért. Mikor erre felajánlottam, hogy akár Te, akár én szívesen átnézzük az Ő ellenőrzése mellett a leveleket, ez elől az ajánlatom elől is kitért. Azt mondja, hogy Kálmány Lajosnak Ő több hétig vendége volt valamelyik falusi plébánián és ott minden egymást érdeklő fontosabb kérdést megbeszéltek s ezért nem volt szükséges közöttük a levelezés. Ekkor panaszkodta el Neki Kálmány, meséli Vikár, hogy a püspöke azért nem nevezte ki plébánosnak sokáig, mert olyan ősvallási adatokat közöl (ráolvasás stb.), amelynek pogánysága miatt megnehezített rá. Vikár bácsi Kálmánnyal való érintkezésében a legfontosabb dokumentumnak ezt tartja. Mit csináljunk, többet nem lehetett belőle kiszedni. Hiába nagy átok az öregség.

Úgy tudom Gunda Béla kinevezése már a Kabinet Irodában van és kiadása közeljövőben várható, de ezzel valóban nem érdemes foglalkozni tovább.

Sára kezét csókolja és Téged igaz baráti szeretettel

ölel
Gyuszi

Gépelt, autográf aláírással. A Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt. levélpapírján.

Ortutay Gyuláról ld. a 23. sz. levél jegyzetét.

szombaton vagy vasárnap: 1943. szept. 25-én vagy 26-án. — Vikárral: Vikár Béla (1859—1945) etnográfus, Kálmány Lajosnak kortársa és barátja. — Kálmány Lajossal: ld. az 51. sz. levél jegyzetét. E levél tartalma egyébként arra enged következtetni, hogy Bálint Sándor és Ortutay együtt akartak foglalkozni Kálmány hagyatékaival. — Gunda Béla: (sz. 1911) etnográfus, a magyar néprajztudomány jeles alakja; ő kapta meg a kolozsvári egyetem néprajzi tanszékét. Utóbb a debreceni egyetem professzora lett. — Sára: Bálint Sándorné Németh Sarolta.

Kedves Barátom,

We zárom erre a listákkal és
kereskedéssel az ő és
szempontjaitól.

A Hid-ban meg fog jelenni
mazon szeretés Ágnes
működés és jellemző
amator kipek.

Szeregetre készített

1940. XI. 29.

Ölel
mórós

1987. 05. 07

Kedves barátom,

ne reggeli rögtönki átközelésed; — a
bedolgozott oldaligazítás-t. (Érzed-e,
nyilvános címet értelel ama műveltség)
Árnyakkal és ártalennel teliesített
beárgolójai megér a legszűkebb
téli arányok; ezét szeretem, ha
elutalodál az utolsó s amigine hiába
éte kényelést!

Ne fejedélj semmiféle hierarchiát,
de a kámet — ha még remegés és
rotyogás a fejened — mégre kámet
el! (Árnyakkal szeret)

És a máli napra napra rendelt
sont "evangelium szavai". Ámen.

Ötél:

Mentor

HELYREIGAZÍTÁS

Lapunk 1987/5. számában (75. oldal) Szabó T. Attila nekrológiájában egy mondat értelemzavaró hibával jelent meg. Az oldal harmadik sorában kezdődő mondat helyesen így hangzik: „A sztálinizmus idején 1951–1953 között — minden indoklás nélkül — eltávolítottak az egyetemről, nyilván előbb azért, mert nem voltam hajlandó elfogadni és előadásaimba bedolgozni Marr, majd Sztálin nyelvtudományi tétéleit.”

A hibáért olvasóink és a szerző szíves elnézését kérjük.